

۱۹۲۲۲۸۴

۹۷,۹,۱۷

سفر به سرزمین نور

۹

مردی بر سفرنامه های
جهانگردان مسلمان

شهاب الدین دمیرچی

عضو هیأت علمی (مدعو) دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

سرشناسه	دمیرچی، شهاب‌الدین، ۱۳۱۰ -
عنوان و نام پدیدآور	سفر به سرزمین نور و مروری بر سفرنامه‌های جهانگردان مسلمان / شهاب‌الدین دمیرچی.
مشخصات نشر	تهران: خورشید آفرین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۷۴ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۸۴۸۲-۵۷-۷
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	دمیرچی، شهاب‌الدین، ۱۳۱۰ - -- سفرها -- عربستان سعودی -- خاطرات
موضوع	حج -- خاطرات
موضوع	Hajj -- Diaries *
موضوع	حاجیان -- ایران -- خاطرات
موضوع	Hajis-- Iran -- Diaries *
موضوع	حاجیان -- خاطرات
موضوع	Hajis -- Diaries *
موضوع	سفرنامه‌های ایرانی -- قرن ۱۴
موضوع	Travelers' writings, Iranian -- 20th century
موضوع	عربستان سعودی -- سیر و سیاحت
موضوع	Saudi Arabia -- Description and travel
رده بند کنگره	BP ۱۸۸/۸ / ۵۸۱۳ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۱۳۹۹۰

انتشارات خورشید آفرین

سفر به سرزمین نور

و مروری بر سفرنامه‌های جهانگردان مسلمان

نویسنده: شهاب‌الدین دمیرچی

ویراستار: سوسن اصغری

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰

مدیر هنری: رضا دلیرسولا

چاپ و صحافی: پایتخت

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۴۸۲-۵۷-۷

آدرس انتشارات: خیابان فاطمی، رهی معیری، پلاک ۱۰. تلفن: ۸۸۹۵۰۹۷۱

khoshid_pub@yahoo.com

حق چاپ برای ناشر و مولف محفوظ است.

فصل اول: فلسفه و اسرار و آداب حج

- ۱۶ فلسفه حج
- ۱۷ کعبه بیت المعمور
- ۲۰ مقام ابراهیم
- ۲۱ اسرار سرزمین عذات
- ۲۳ مقدمات و آداب سفر حج
- ۲۵ طلب حلالیت
- ۲۶ صدقه
- ۲۶ خلق حسن
- ۲۷ از خطبه ها و موعظه های رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره ی فضایل اخلاقی
- ۲۷ درمان اخلاقی

فصل دوم: یادداشت هایی از سفر حج تمتع به سرزمین نور

از تاریخ ۱۰/۲۲ تا ۳۸۳/۱۱/۲۰

- ۳ مقدمات و آمادگی قبل از آغاز سفر
- ۳۰ تشکیل جلسات توجیهی و فراگیری احکام و مناسک حج تمتع
- ۳۵ دوشنبه ۲۱ دی ماه ۱۳۸۳ جده
- ۳۶ بندر جده
- ۳۷ میقات جحفه
- ۳۹ سه شنبه ۲۲ دی ماه ۱۳۸۳، ۲۹ ذی القعدة مکه

۴۲	چهارشنبه ۲۳ دی ماه، اول ذیحجه ۱۴۲۵
۴۲	پنجشنبه ۲۴ دی ماه، دوم ذیحجه ۱۴۲۵
۴۳	جمعه ۲۵ دی، سوم ذیحجه
۴۵	شنبه ۲۶ دی، ۴ ذیحجه
۴۶	یکشنبه ۲۷ دی، ۵ ذیحجه
۴۷	سه شنبه ۲۹ دی، ۷ ذیحجه، عرفات

وقوف در عرفات، مراسم برائت از مشرکین توسط زائرین در صحرای عرفات..

۴۸	چهارشنبه ۲۰ دی، ۹ ذیحجه جبل الرحمة، دعای عرفه
۵۰	مشعر الحرام و وقف در آن
۵۰	پنجشنبه اول بهمن، ۱۰ ذیحجه در سرزمین منا
۵۱	ابلاغ برائت از مشرکین توسط امام علی علیه السلام

رمی جمرات: پرتاب سنگریزه به سوی شیطان، جهاد اکبر و مبارزه با هواهای نفسانی قربانی

۵۳	جمعه دوم بهمن، ۱۱ ذیحجه: بیتوته در منا
۵۴	شنبه ۳ بهمن، ۱۲ ذیحجه: باران سیل آسا در مکه و منا
۵۶	یکشنبه ۴ بهمن، ۱۳ ذیحجه
۵۷	دوشنبه ۵ بهمن، ۱۴ ذیحجه
۵۷	نکاتی از نشانه قبولی حج
۵۸	سه شنبه ۶ بهمن، ۱۵ ذیحجه
۵۸	پنجشنبه ۸ بهمن، ۱۷ ذیحجه

جمعه ۹ بهمن، ۱۸ ذیحجه: بازدید مشاهد متبرکه، غار حراء و غار ثور	۶۰
یادآور حوادث مهم صدر اسلام	
شنبه ۱۰ بهمن، ۱۹ ذیحجه	۶۲
یکشنبه ۱۱ بهمن، ۲۰ ذیحجه: قبرستان ابوطالب ورود به داخل قبرستان	
منوع است، مسجد جن	۶۳
دوشنبه ۱۲ بهمن، ۲۱ ذیحجه	۶۴

مدینه

سه‌شنبه ۱۳ بهمن، ۲۲ ذیحجه: یادداشت‌های سفر مدینه منوره	۶۵
چهارشنبه ۱۴ بهمن، ۲۳ ذیحجه: بازدید دوره‌ای از مشاهد متبرکه: احد، مسجد	
القبلتین، مساجد سبعة و مسجد قبا، یادآور و یادگامای مهم صدر اسلام	۶۷
پنج‌شنبه ۱۵ بهمن، ۲۴ ذیحجه	۷۲
عصر امروز بازدید از مساجد اطراف مدینه: مسجد ماله، مسجد علی علیه السلام،	
مسجد غمامه و شب هنگام دعای پرفیض کمیل بن النضرین	۷۳
جمعه ۱۶ بهمن، ۲۵ ذیحجه: حضور در مسجد النبی و شرکت در اقامه نماز	
جمعه و از سوی بعثه مقام معظم رهبری به عنوان زباندار ادامه دیدار و مصاحبه	
با تعدادی از مسلمان جهان در زمینه وحدت جهان اسلام	۷۵
شنبه ۱۷ بهمن، ۲۶ ذیحجه: ادامه دیدار و مصاحبه با تعدادی دیگر از	
مسلمانان کشورهای اسلامی	۷۷
یکشنبه ۱۸ بهمن، ۲۷ ذیحجه	۷۸
دوشنبه ۱۹ بهمن، ۲۸ ذیحجه، وداع از بارگاه مطهر پیامبر اکرم	
صلی الله علیه و آله و ائمه بقیع	۷۹
سه‌شنبه ۲۰ بهمن ۱۳۸۳، ۲۸ ذیحجه ۱۴۲۵: از فرودگاه مدینه تا فرودگاه	

دشت ناز ساری (ایران) ۸۱

فصل سوم: پیشینه تاریخی سرزمین نور و نگاهی بر سفرنامه‌های
جغرافی دانان و جهانگردان مسلمان

مروری بر یادداشت‌های جهانگردان مسلمان در سفر بندر جده

۸۳	ناصر خسرو قبادیانی
۸۴	مقدسی
۸۵	محمّد علی‌شاه
۸۶	جلال آل‌احمد

مروری بر یادداشت‌های جهانگردان مسلمان در سفر مدینه منوره

۸۸	اصطخری
۸۹	یعقوبی
۹۰	مقدسی
۹۳	جیهانی
۹۳	ناصر خسرو
۹۴	ابن بطوطه
۹۸	حمدا لله مستوفی
۱۰۰	جلال آل‌احمد

مروری بر یادداشت‌های جهانگردان مسلمان در سفر مکه مکرمه

۱۰۵	شنبه ۲۹ فروردین
۱۰۹	موقعیت جغرافیایی مکه
۱۱۸	چاه زمزم

۱۲۰	عمره جعرانه
۱۲۱	عرفات
۱۲۲	جبل الرحمه
۱۲۳	مشعر الحرام
۱۲۳	بازگشت به بلخ
۱۲۴	پایان سفر ناصر خسرو
۱۲۵	خانه دع - مسجد الحرام
۱۲۷	ابن جبیر
۱۳۱	یادداشت‌های سفر ابن بطوطه از مدینه به مکه
۱۳۲	بدر
۱۳۴	مکه
۱۴۰	صفا و مروه
۱۴۱	قبرستان مکه
۱۴۲	مشاهد متبرکه
۱۴۴	مراسم خطبه و نماز جمعه
۱۴۶	یادداشت‌های محمد معصوم علیشاه
۱۵۱	برخی از یادداشت‌های جلال آل احمد در سفر مکه
۱۶۳	چهارشنبه دوم اردیبهشت ۱۳۴۳ (عید قربان) - مکه
۱۶۷	پنج‌شنبه سوم اردیبهشت ۱۳۴۳، منا
۱۶۷	یکشنبه ششم اردیبهشت ۱۳۴۳، مکه
۱۶۸	پنج‌شنبه ۱۰ اردیبهشت ۱۳۴۳ جده پایان سفر
۱۷۱	کتابنامه

مقدمه

مکتب مقدّس اسلام، پس سیر آفاق کردن و زمین را سفر کردن و جهانگردی، تأکید فراوان دارد. منظور برای تحقیق علمی و عبرت آموزی و رسیدن به یک معنای تازه و اصعیت‌ها یعنی کیفیت و علل انحطاط و نابودی آن اقوام و ملت‌هایی است که در قرآن کریم از آنها یاد می‌شود.

اما نکاتی در مقوله‌ی هجرت: هَجْر در لغت «عَد و صِل» به کار رفته است. مهاجرت، در اصل، مفارقت از غیر و ترک رست و دشت و موارد، استعمال آن ترک مکانی است. معنای اصطلاحی این کلمه، «هجرت از مکه و سایر نقاط (دارالشُرک) به مدینه (دارالاسلام) است.

در روایات، هجرت به معنای ترک زشتی‌ها و گناهان به کار رفته است. درباره بهترین هجرت از رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله سؤال کردند، حضرت فرمود: «الْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ السِّيَّاتِ وَ تَرَكَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ»^۱

۱- وسائل الشیعه، محمد حسن الحُرّ العاملی، ج ۸ حدیث ۱ باب ۱۵۲ از ابواب آداب العشرة

هجرت یک عامل سازنده‌ی تمدن، فرهنگ و اجتماع تازه است و بزرگترین عامل کوبنده‌ی کهنگی، انجماد و سنت‌های پوچ و موهوم منعقد شده و گشاینده‌ی روح‌های بسته است.^۱

حضرت ابراهیم علیه السلام به عنوان یک مهاجر بزرگ و بنیانگذار توحید در تاریخ بشر، بیشترین سهم را در تشکیل تمدن‌های بسیار بهین دارد.

اسلام همان گونه که انسان را از بیرون به جنبش فرا می‌خواند از درون نیز به انقلاب دعوت می‌کند و همواره او را از توقف، انحطاط و انجماد می‌رهاند.

از سفرهای مقدس الهی، که تحوّل و دگرگونی همه جانبه در زندگی فردی و اجتماعی بر وجهه می‌آورد سفر به سرزمین وحی و انجام مناسک حج با معرفت و آگاهی است؛ حج فرصت ارزنده‌ای است فراوری جهان اسلام میلیون‌ها مسلمان شیفته‌ی حق از سراسر دنیا تا با لَبیک گفتن به دعوت الهی، اطراف کعبه‌ی خدا گرد هم آیند و منافع خویش را در یک اجتماع بزرگ شاهد باشند.^۲

در این اجتماع، مسلمانان ملل مختلف از شرف و رتب که همگی دارای اهداف مشترکند، در یک جا جمع می‌شوند و باید دیگر را بهتر بشناسند و با تشکیل کنگره‌هایی مشکلات خود را در میان گذارند و در رفع آن‌ها بکوشند. حج با شکوه‌ترین عبادت دستجمعی است که موجبات وحدت و وفاق و همدلی مسلمانان را فراهم ساخته و

۱- هجرت و تمدن، دکتر علی شریعتی، ص ۶

۲- حج، ۲۷، ۲۸

هرگونه عوامل نفاق و تفرقه را از بین می‌برد و خلاصه می‌توان گفت از اساسی‌ترین فلسفه‌ی حج ایجاد تفاهم و تحکیم اخوت و برادری میان مسلمانان می‌باشد، بدیهی است دانستن زبان عربی و یکی از زبان‌های خارجی به خصوص انگلیسی و فرانسوی و مکالمه‌ی با آن‌ها، می‌تواند نقش مؤثری را در ارتباط بیشتر بین مسلمانان ایجاد نماید؛ حج، این واجب الهی از ابعاد سیاسی و عبادی تشکیل می‌گردد، اهمیت بُعد سیاسی کمت از بُعد عبادی آن نیست.

خداوند کعبه را مرکز قیام مردم قرار داده است تا مؤمنان پاکدل، نام خدا را به عنوان ال‌ارین نام و عالی‌ترین کلمه، همه‌ی امور زندگی خود را بر محور آن اداره نمایند؛ و آن دسته از مردم که توانایی بدنی، مالی دارند، حق‌الناس مالی و اخلاقی بر عهده‌ی آنان نباشد، باید برای خدا (نه تظاهر و خودنمایی) خانه خدا بسازند و کسی که نافرمانی کند باید بداند که خداوند از همه‌ی جهانیان، بی‌نیاز است.^۱ خانه‌ی کعبه، با این که گفته می‌شود خانه‌ی خدا در حقیقت خانه‌ی مردم است، چنان که قرآن می‌فرماید: نخستین خانه‌ای که برای مردم بنا شده خانه‌ی پر برکتی است که در مکه قرار دارد.^۲ در این جا لازم است به عملکرد سعودی‌ها در طول تأسیس حکمت خود اشاره شود؛ همان گونه که در سفرنامه‌ها آمده است، چاره‌ای جز بین‌المللی کردن حج و اداره حرمین شریفین توسط هیئت مشترکی از نمایندگان ملل مسلمان نیست زیرا رژیم سعودی با کارنامه سیاه و

۱- آل‌عمران، ۹۷

۲- آل‌عمران ۹۶

ننگین خود شایستگی و لیاقت اداره آن را ندارد.

آل سعود از آغاز تأسیس، متأثر از افکار الحادی و انحرافی محمد بن عبدالوهاب بنیانگذار وهابیت در قرن دوازدهم هجری/هجدهم میلادی بوده است، جرقه‌های این فتنه و آتش از سوی دولت استعمارگر انگلیس برافروخته شد و با فروپاشی حکومت عثمانی، استعمارگران در هر یک از مناطق تحت سلطه عثمانی‌ها، دست‌نشانده‌هایی قرار دادند و به آل سعود به خاطر خوش خدمتی، سرزمین‌های نجد و حجاز رسید. به نوبه‌ای از جنایات آنان اشاره می‌شود: در طائف مردم را قتل عام کردند، ره‌آورد را به امکن مقدسه حجاز و عراق دست‌اندازی کردند؛ وهابی‌ان همه آثار به‌بمانده از صدر اسلام را ویران نمودند از آن جمله در قبرستان جنت الممات مکه به تخریب قبور حضرت ابوطالب و عبدالمطلب و حضرت حدیجه (س) پرداختند و هم چنین در هشتم شوال ۱۳۴۳ ق در مدینه منوره قبور ائمه بقیع و بزرگان اسلام را منهدم و بارها حرم مطهر رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله) را تاراج کردند و بالاخره در سال گذشته به عمد یا بر اثر اهمال و بی‌کفایتی سعودی‌ها، صدها نفر از حجاج در رمی‌جمرات مینا به شهادت رسیدند.

حکومت سعودی تنها کشوری در جهان است که فانداسیونش می‌باشد و یک نظام دیکتاتوری بلکه قبیله‌ای مانند جاهلیت قبل از اسلام بر آن حاکم است، جنایات زیادی نسبت به مسلمانان و حتی غیر مسلمانان مرتکب می‌شوند؛ تروریست‌های القاعده، داعش و تکفیری‌ها که از وهابیت رژیم سعودی است با حمایت و سلاح‌های آمریکایی، رژیم صهیونیستی و

بعضی از دولت‌های اروپایی، در اغلب نقاط جهان به خصوص عراق، سوریه و یمن مرتکب کشتار مردم بیگناه و کودکان شده و به تخریب شهرها و زیرساخت‌های سرزمین‌های مذکور می‌پردازند با همه‌ی این جنایات و زیرپا گذاردن آموزه‌های قرآنی و سنت رسول الله صلی الله علیه و آله، شاهان سعودی خود را خادم‌الحرمین نیز می‌نامند!

آنچه در این اثر آمده است مطالبی کوتاه درباره فلسفه و عرفان حج، یادداشت‌های سفر این جانب به سرزمین وحی در حج تمتع سال ۱۳۸۳ و رآوردی این سفر مقدس و نیز مروری بر سفرنامه‌های جهانگردان و جغرافی دانان مسلمان از مکه و مدینه و جدّه می‌باشد. توضیح این که در روزگار گذشته، جهانگردان مسلمانی نظیر ناصر خسرو قبادیانی، ابن بطوله و ابن جبیر برای سفر به حج و سایر نقاط جهان، ماه‌ها بلکه سال‌ها را در راه‌های سخت و مخاطرات فراوان پیاده و سواره طی طریق می‌نمودند و با مشاهده حوادث و رویدادهای شهرها و آبادی‌های مسیر راه آن‌ها را در سفرنامه‌های خود ثبت می‌کردند اما در عصر کنونی، با پیشرفت‌های علمی و صنعتی، سفرها بسیار راحت از طریق هواپیما و سایر وسائط نقلیه سریع السیر در مدت زمان کوتاهی از نقطه‌ای به نقطه‌ی دیگر جهان صورت می‌پذیرد، طبیعتی است به رغم رفاه و آسایش و تسهیلات سفر، جهانگرد محقق، موفق به ثبت کامل وقایع مسیر راه نمی‌گردد.

بدون تردید آنچه در این اثر آمده است به تکمیل و تحقیق بیشتری نیاز دارد، بنا براین هر نوع نقد و نظرات اصلاحی را با آغوش باز پذیرا

خواهم بود.

اکنون که کار نهایی این اثر به پایان رسیده است، مراتب سپاس و قدردانی خود را به ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن و حوزه معاونت پژوهشی و همچنین سرکار خانم دکتر اصغری مدیریت نشر خورشید آفرین و همسر و فرزندانم تقدیم می‌نمایم و توفیقات روز عزم این بزرگواران را از خدای متعال مسئلت دارم.

شهاب الدین دمیرچی

عضو هیأت علمی (مدعو) دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

آبان ماه ۱۳۹۶